XVII.

De Plauti exemplaribus a Nonio Marcello adhibitis.

Quoniam in libello meo, cui titulus 'Nonius Marcellus', Oxonii a. 1901 edito, docui Nonium Marcellum Plautinas citationes partim ex duobus exemplaribus (quorum alterum nonnisi Amph. Aul. Asin. habuit), marginali commentario instructis, hausisse, partim ex glossariis et grammaticorum aliquot (quos inter Aulus Gellius erat) operibus, partim ex scholiis in alios scriptores marginalibus, et quoniam ibidem totius Compendiosae Doctrinae dispositionem et structuram exposui, hic placet in unum colligere omnes citationes Plautinas quas ex fabulis ipsis ipse Nonius excerpsit, ut nobis informare possimus qualia fuerint illa duo exemplaria quae Nonius adhibuisse videatur et quantum a recensionibus Ambrosiana et Palatina discrepauerint. Et cum versus ipsos exscribere, nisi in quibus discrepantia vera inesset (nam scribarum aberrationes in apparatu critico editionis Plautinarum fabularum proprium locum habent), non placeret, ii autem perrari essent, veritus ne nil nisi nuda numerorum series existeret, etiam scholia marginalia exemplarium duorum, quoad erui poterant, apponere ausus sum. Neque tamen sum ignarus Nonium perparvam partem scholiorum, quae ei praesto erant, excerptisse (cf. 'Non. Marc.' p. 104 n.), neque ausim affirmare eum nullos omnino versus, nisi qui marginali adnotatione instructi essent, citasse, nihilominus credo haec scholia Plautina non nimio longius a veritate discedere quam ea quae ex scholiis aliquot antiquorum scriptorum adhuc restant; quin etiam hic illic, ut in Epid. 223 sqq., satis veram imaginem antiquitatis habere videmur. Scholia tamen haec siquis incredulus praeterire mavult, non equidem improbo,

quippe qui id potissimum agam ut contextus ipse fabularum in Nonii exemplaribus cum contextu recensionum Palatinae et Ambrosianae conferatur. Scito igitur, sicubi nullas lectiones Palatinas (*P*) aut Ambrosianas (*A*) apposuerim, versus Plautinos eandem formam in Nonii exemplaribus et in iis duobus archetypis habuisse videri; eos autem versus, quorum numerus (secundum numerationem quae est in Leonis editione) intra quadratos cancellos stet, ex minore illo exemplari a Nonio adhibito venisse¹⁾. Locos Nonianos in indice auctorum subiecto editioni Teubnerianae inuenies, unde poteris emendare quidquid in scholiis describendis peccavisse me credes.

Amph.

[1] mercimoniis] pro mercatibus.

[67] delegatos] Delegari .i. discedere vel dispertiri.

117 schema] gen. fem.

? [123] versipellem] (?) Versipelles dicti sunt quolibet genere se conmutantes.

[174] expetunt] accidunt.

[179] verna] Vernas appellabant qui vere sacro fuerant nati; et habebatur nomen hoc pro vitabili maledicto. Lucilius: 'vernā ac cercupithecon'.

[180] numero] cito.

187 domi] pro domo.

[202] meditari] discere, perdoceri. Etiam excogitare. Ter. in Andr.: 'venit meditatus alicunde ex solo loco'.

[210] sese igitur summa vi virisque eorum oppugnassere oppidum (*oppi. expugnassere P*)] Igitur .i. postea.

? [233—4] constat] erigitur.

[238] convertitur] pro convertit.

239 statim] Statim producta prima syllaba, a stando, perseveranter et aequaliter significat. Terentius: 'talenta bina Capiebam statim'.

[245] involant] inruunt, evolant.

?? [253] uesperum] gen. masc.

[257] ignoscamus peccatum] pro peccato.

[262] capessere] recipere.

¹⁾ Diversas fabularum recensiones in duobus exemplaribus fuisse non est cur credas. Vide ad Asin. 172, Aul. 336.

Amph.

276 ita statim stant signa omnia (*omnia om. P*) Statim etc. (cf. ad v. 239)²).

[299] oppido] valde.

[317] interpolabit] Interpolare est novam formam e vetere fingere. Et est tractum ab arte fullonia (-num *edd.*), qui poliendo diligenter vetera quaeque quasi in novam speciem mutant.

[324] si in me exercituru's, quaeso in parietem prius domes (*pa. ut primum d. P*) Exercere .i. inmittere.

[445] collus] gen. masc.

[462] calvus] Qui liberi fiebant, ea causa calvi erant, ut naufragio liberati solent, quod tempestatem servitutis viderentur effugere.

[495] sua si quid culpa expetere mortalem (*leg. suamque ut culpam exp. in m.*) ut sinat] Expetere .i. transferri, evadere.

527 praevertisse] anteposuisse.

[529] concinnas] facis. Cinnus potionis genus ex multis liquoribus confectum.

?[537] edepol (? *leg. eu edepol*) condignum donum, qualest qui donum dedit (*ecastor cond. P*) Qualest pro qualis est; neutrum positum pro masculino.

[592] puta] disputa.

?[616] mira] horrenda.

[626] blatis] confingis; a balatu.

??[631] simitu] simul.

[673] occeps] coepero. animam] aquae. intertraxero] Trahere .i. levare.

[676] speratam] Inter speratam et dictam et pactam et sponsam hoc interest, quod virgo, priusquam petatur, sperata dicitur, dehinc promissa dicta vel pacta vel sponsa dici potest. Verg. Aen. lib. II: 'cui pater et

²) Potest tamen Nonius hunc versum, nullo scholio instructum, post ea scripta quae in initio lemmatis sunt, animadvertisse et tanquam novum exemplum adiunxisse. Vide igitur quam temerarium sit affirmare Nonium scansionem *ita statim* testari. Equidem ne in priore quidem versu (Amph. 239) eum testem scansionis *quin statim* citare ausim. Scholium enim nonnisi ad versum Terentianum spectare potest.

Amph.

coniunx quondam tua dicta relinquer?'; idem in alio loco: 'et gremiis abducere pactas'. Titinius Quinto: 'qui exacta aetate sponsa sit' [desponsa].

[678] rumiferant] honeste rumoribus ferunt (*rumificant* P).

[707] irritabis] provocabis.

[710] percontarier] diligenter inquirere, ab eo quod vada in fluminibus contis exquirunt.

[713] offendi] inveni.

[727] delirat] de recto decedit.

[739] prodigiali] Prodigia dicta sunt porro adigenda.

[836] confidenter] Confidentia .i. constantia.

843 (cf. ad. Men. 50).

844 delenitus] mente alienatus.

[845] usu] Usu est utendo, unde et usurpare dictum est obtinere quid. Posuerunt veteres usu, hoc est non utendo, perire aliquid posse.

[855] serio] quasi sine risu.

883 stupri] Stuprum hoc solum dici putant, quod cum viduis committitur. Veteres pro adulterio et vitio ponunt.

[900] osa sum] pro odi.

[914] periclitatus] Periculum .i. experimentum.

[1033] verna] Vernas etc. (cf. ad. v. 179).

fr. I mactabo] malo adficiam.

fr. II occupatus] inpeditus; ut graece dicitur ἀσχολεῖ. id est: vacuus non est.

[fr. IV] aula] quam nos ollam dicimus. et est capacissimum vas.

[fr. V] matulam] Matella .i. aquarium vas.

[fr. VI] laruatus] male sanus.

[fr. VII] exiuravisti] Exiurare, ut deiurare, id est valde iurare, ut deamare.

[fr. VIII] aut larvatus aut cerritus] aut Cereris ira aut larvarum incursione animo vexatus.

[fr. IX] autumo] dico.

?[fr. XI] minitabas] pro minitabaris.

fr. XII scrobes] gen. masc.

fr. XIV animam] iracundiam vel furorem.

[fr. XV] furem] Furtum etiam non ablata res, sed omne quid-

Amph.

quid occulte geritur. Verg. Georg. lib. IV: 'Vulcani Martisque dolos et dulcia furta'.

[fr. XVI] inpedivit] sordidavit, ad probum duxit.

[fr. XVII] ingredi] venire ac se ostendere.

[fr. XIX] decernere] dicere.

1062 tonitrus] pro tonitru.

1068 praevertit] revocat.

[1102] postquam peperit, pueros lavere iussit [ut] nos. accedimus [? leg. occedimus] (*occepimus* [? leg. *occedimus*] P) Lavere pro lavare.

1108 devolant angues iubatae (-ti P) deorsum in conpluvium (*impl-* P) duo] Angues gen. fem.

[1127] supremi] alti. (?) pacem] Pax peti et a dis potest.

Asin.

16 superstitem] incolumem. Ter. Andria: 'deos quaeso ut sit superstes'.

[22] obpetat (*leg. -as*)] incidas.

[51] evadat] tendat.

[63] posterius] minus.

65 obsequellam] pro obsequium.

[73] decretum] constitutum, definitum.

[76] ego sane cupio <id> obsequi gnato meo (*et id ego percipio o. P*)] Obsequia non solum minores maioribus exhibent, sed et <maiores> minoribus per vicem.

[77] volo amari obsecutam (*leg. obsecuium*³) *vel* <ob> obsecuium illius, volo amet me patrem (*v. amori obsecutum P*)] gen. pro. dat. (*vel* illius pro illi).

[94] defraudem] per fraudem aliquid exquiram.

[102] fabricare] pro fabrices.

[109] volam] pro velim.

[119] versutus] non solum ad malitiam callidus, verum et recte peritus intellegi potest.

? [133] permities] exitium.

³ Et in Nonii exemplari et in archetypo Palatino T pro I scriptum esse negare possis. *Amari* tamen, non *amori*, legendum esse fateberis, si tecum reputaveris quam aptae ad rem demonstrandam soleant esse Nonii citationes (cf. class. Rev. XVI, 51). Quid enim aptius hoc loco, siquidem in versu praecedenti *obsequi gnato* est, in hoc versu *obsequium illius*?

Asin.

145 mansuetem (-tam P)] Pro mansuetum (*leg.* -tam?), ut sit nominativus mansues.

[152] volam] pro velim.

[155] merum] solum.

[157] remigio veloque quantum potes (*vel* potest; *leg.* potis es?) festina et fuge (*poteris* P)] Fuge .i. naviga.

[158] quo magis te in altum capessis, aestus te in portum refert [*quam m. . . . tam ae.* P)] Aestus .i. marini impetus vel commotiones. Lucretius lib. IV: 'frigus ut a fluviiis, calor ab sole, aestus ab undis Aequoris'. Capessis .i. inmittis. Refert .i. revocat.

[159] portorio] (?) Portitores dicuntur telonearii, qui portum obsidentes omnia sciscitantur, ut ex eo vectigal accipiant.

$\left\{ \begin{array}{l} [172] \text{ par pari hostimentum datum} \\ \text{est (? leg. datumst), opera} \\ \text{pro pecunia} \\ [172] \text{ par pari hostimentum datum} \\ \text{(? leg. datumst), opera} \\ \text{pro pecunia} \end{array} \right.$	<i>(datum hostimentumst P)]</i>
---	---------------------------------

hostimentum] aequamentum. Unde et hostes dicti sunt qui ex aequa causa pugnam ineunt. opera] gen. fem. num. sing. .i. opus vel labor pro mercede sumta.

[174] nam nec fictum usquamst neque (nec) pictum neque scriptum in poematis (*nam neque usquam pictum n. s. P*)] Fingere .i. effigiare vel formare et facere. Poematis pro poematibus.

[196—7] mulier mitteretur ad te nec te quicquam poscerem (*ad te numquam q. P*)] Abusa] utendo vel in usum consumpta.

[216] concinnavit] Concinnare .i. consentire, quasi concennare, ut multis diverse canentibus unus efficitur modus.

[222] vinnula] inlecebra.

[247] experiri] temptare.

[248] mutuas . . fenore] Mutuum a fenore hoc distat, quod mutuum sine usuris, fenus cum usuris sumitur. et est quasi accepti fetus, unde et fenus dictum est, ut

Asin.

graece τόκος, quasi partus mutui sumti. Unde honestius mutuum, quod sub amico affectu fiat meum tuum usu temporis necessarii.

258 celocem] navigium breve, dictum a celeritudine.

[262] sed quid hoc quod picus ulmum tundit⁴⁾ hant temerariumst? (*non te. P*)] Temerarium .i. metuendum et sollicitum.

266 obscaevavit] quasi scaevum, malum omen obstulit.

[271] partiam] pro partiar.

[274]⁵⁾ conveniam] videam.

282 opimitates] ab opimo.

284 aetatem] saepe aut diu.

[286] frausus] pro fraudatus; id est, ad fraudis fructum non venerit.

[289] non placet, pro monstro exemplo (*leg. ext-*) est, quando sudat qui tremit (*qui sudat tremit P*)] Tremit .i. timet.

[295] advorsum] contra.

[298] colone] Colere .i. inhabitare.

[304] manicae] quibus manus vinciuntur.

319 habeo opinor familiarem tergum, ne quaeram foris (*familiare P*)] Tergum gen. masc.

320 firmitudinem] pro firmitatem.

? 327 cursura] pro cursu.

375 patitor] pro patere.

377 quin promitto, inquam, hostire contra, ut memineris (*ut merueris P*)] Hostire .i. aequa reddere, ab hostimento (*cf. ad v. 172*).

[391] calcitronem] qui infestet calcibus.

? [425] iussin columnis deici telas (*leg. operas?*) araneorum (*operas a. P*)] Aranei gen. masc.

[506] piem] colam, custodiam.

[507] postulem] velim.

[518] ad loquendum atque ad tacendum tu ut (*leg. tute*), habes portisculum (*habeas P*)] Portisculus proprie est

⁴⁾ Ita distinxisse Nonius videtur.

⁵⁾ Hic versus in alio Nonii loco (72 M. 18) *qui* pro *ut* exhibet, sed utrum a Nonio in adnotatione ad Asin. 284 repertus an ab interpolatore inculcatus, non liquet.

hortator remigum, id est, qui eam perticam tenet, quae portisculus dicitur, qua et cursum et exhortamenta moderatur.

[519] *casteria*] locus ubi, cum navigatio conquiescit, remi et gubernacula conquiescunt.

[520] ubi quiesco omnis familiae causa consistit cibi (? *leg. tibi*) (*tibi* [? *leg. cibi*] P).

[538] *contemples*] pro *contempleris*.

[547] *confidentia*] *duritia*, *patientia*.

[550] *numellas*] *machinae* genus ligneum, ad discrucandos noxios paratum, quo et collum et pedes inmittunt.

[592] *maneres*] (?) *Manet*, *inhaeret*, *infixum est* ⁶).

[600] *gerrae*] *nugae*, *ineptiae*. Et sunt *gerrae* fascini qui sic in Naxo, insula Veneris, ab incolis appellantur. (?) *Plautus*: 'hic aderit, credo, congerro meus'.

[649] *dicta devorate*] *Devorari* non solum *cibus* *guttore* sed et *vox* *auribus* potest.

[660] *baiulabo*] *feram*.

? [668] *conpara*] *coniunge*.

706 *tolutim*] *Tolutim* dicitur quasi *volutim* vel *volubiliter*.

? [725] *conmodas*] *integras*, *totas*. *Lucilius*: 'bis quina octogena videbis *Commoda* at e *Capua* quinquaginta atque ducenta'.

746 *sygraphum*] *gen. masc.*

[778] *roget*] *poscat*. *spectandum*] *inspiciendum*.

[784] *nutet*, *nictet*, *adnuat*] *Inter nutare, adnuere, nictare veteres hoc interesse voluerunt, ut nutare capitis, adnuere vel innuere narium vel labrorum, nictare oculorum significantiam esse decreverint*.

[789] *totitam*] *religione aliqua prohibitam vel interdictam*.

[792] *perplexabile*] *figuratum*; quod aliud *audiatur*, aliud *sentiatur*.

[805] *servet*] (?) *sollicite et suspiciose observet*.

807 *spurcas*] *Spurcum* .i. *obscenum et inpurum et lutulentum*. *Varro Eumenidibus*: 'nunc de te, inquit, meliusculam *spem* habeo, qui rem spurcissimam gustare

⁶) *Fort. scholium huiusmodi erat: 'in meo complexu maneres'.*

Asin.

nolueris'. Aliter saevum vel sanguinarium. Afranius Divortio: 'mulier, novercae nomen huc adde impium, Spurca † gingivestigiaut † (*leg.* spurcae gingivae, Stygia, haut?) dici potest'.

857 siccum] sobrium, modicum.

[863] decrepitus] in dubio vitae constitutus. Crepera res .i. dubia.

867 lustris] lupanaribus.

892 capuli] sarcophagi; quod corpora capiat.

894 an fetet anima tuae uxori? (*uxoris tuae P*) Anima .i. alitus oris et odor.

? [895] nauteam Bibere malim, si necesse sit, quam illam oscularier (*necessum est P*) Nautea .i. aqua de sentina; dicta a nautis.

[902] ne ille castor (*leg.* illa ecastor?) fenerato fundit (*leg.* funditat?) (*ne ille ecastor f. funditat P*) Fundere .i. dicere.

910 pollictorem] qui mortuos curat. (?) Varro Mutuum Muli Scabunt, περὶ Ψωρῖσμοῦ: 'itaque si plures dies inter medici discessum et adventum pollictoris interfuerunt, et id aestate, videas. (??) Varro Cosmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου: 'propter cunam capulum positum Nutrix tradit pollictori'.

[912] gliscit] (?) Gliscit .i. congelascit et colligitur, vel crescit, vel ignescit.

[937] male cubandum est; iudicatum me uxor ducit domum (*adducit P*) Iudicatum atque indictum (*leg.* inductum?).

[942] hic senex, siquid clam uxorem suam (*leg.* suo?) animo fecit volup (*suo P*) Volup pro voluptate.

Aul.

[3] hanc domum Iam multos annos est ut possideo et colo (*quom p. P*) Colo .i. inhabito.

[5] habet] habitat.

[15] credidit] servandum commendavit.

[16] observare] celare et intus retegere.

? [17] et quidem (? *leg.* ecquid?) maiorem filius Mihi honorem

⁷) Nisi quidem prava interpretatio vocis *observare* et prava divisio horum versuum in *Compendiosa Doctrina* (359 M. 30 *ubi* — *observare*; 320 M. 17 *et quidem* — *pater corruptam lectionem in Nonii exemplari fuisse arguunt*.

- haberet quam eius habuisset pater (*et qui* [? *leg. ecqui*] P)] Honor .i. sacrificium, litatio.
- [18] inpendio] magis.
- [21—22] Is ex se hunc reliquit qui hic (*leg. hic qui vel qui hic nunc*] habitat filium, (*qui hic nunc* P) Pariter moratum ut pater atque avus eius fuit (*avusque huius* P)] Pariter .i. similiter.
- [42] verberas] Verberare non solum a verberibus dictum est, sed et a verbis.
- 45 reddam] exponam et dabo. seges] in qua stimuli seri possunt.
- 49 grandibo] Grandire .i. grandem facere.
- [53—54] oculos ego tibi istos, inprobe, ecfodiam tibi (*o. hercle ego istos* P)] Observare .i. curiose et suspicaciter circumspicere.
- 75 partitudo] pro partus.
- [79] defecato] puro et inturbato et sine sordibus, ut vinum sine fecibus.
- 83 nam hic apud nos nihil est (*aliud*) quaesti furibus] Quaesti pro quaestus. Titinius Fullonibus: 'ni nos texamus, nihil erit, fullones, vobis quaesti'.
- [95] mortarium] in quo teruntur quae solvenda sunt.
- [108] in viros] (?) separatim et per singulos viros.
- 116 copulantur] pro copulant, passivum pro activo.
- 165 nunc ego istum, soror, laborem degam et deminuam tibi (*l. demam* [? *leg. degam*] P)] Degere .i. minuere.
- 167 istas magnas factiones, dotes dapsilas (*-les* P)] Factio .i. opulentia, abundantia et nobilitas.
- [191] cassam] inanem. Cassus non, ut quibusdam videtur, quasi quassus, sed ab araneorum cassibus dictus, quod sint leves ac nullius ponderis.
- inlocabilem] Locare .i. marito dare.
- [199] da mi operam parumper, si operaest, Euclio, id quod te volo (*par.; paucis, E., est quod* P)] Opera .i. oportunitas vel occasio et facultas.
- [213—5] Malitiam veteres, ut dolum, mediam ponendam esse duxerunt, quasi sit et bona, adeo ut Plautus inprobo praeposuerit malum, quod levius putaretur.

Aul.

- [234] mordicibus ⁸⁾] pro morsibus.
 [237] accipe] (?) acceptum habe.
 [239] morata] (?)
 245 fastidit mei] pro me fastidit.
 [267] id inhiat] pro ei inhiat.
 [268] ubi tu es, quae deblaterasti iam vicinis omnibus (*deblatavisti* [? leg. *deblaterasti*] P)] Blaterare .i. incondite et inaniter loqui; a balatu.
 276 partitudo] pro partus.
 [303 vel 305] animae] venti.
 [304] gutturem] gen. masc.
 [312—3] quin ipse pridem tonsor unguis dempserat (*ipsi* P)] Collegit .i. abstulit. Praesequina .i. quae unguibus eminulis praesecantur.
 [317] homo ad praetorem deplorabundus venit (*plorabundus devenit* [? leg. *deplorabundus venit*] ⁹⁾ P)] Deplorabundus pro deplorans.
 [325] coctum] pro ad coquendum.
 {336 ravim] raucitatem.
 {336] poscam] petam.
 355 temeti] vini; quod attemtet. Hinc temulenta dicta est ebriosa.
 [366] subducemus] susum ducemus, levabimus.
 [379] intervias] gen. pro acc.
 398—9 Gongrum, murenā exdorsua, quantum potes (-est) (*exossata fac sient* P)] Desquamāt .i. squamis expoliāt.
 ? [405] redeo intro, ne quid hic (itidem) turbae fuat (*fugiam* i. P)] Turbae pro turbarum.
 [408] coquinatum] ad coquendum.
 414 exegit] exclusit.
 422 cinaedus] saltator vel pantomimus; ἀπὸ τοῦ κινεῖν σῶμα.
 [445] pipulo] convicio. differam] (?) dividam vel scindam.
 [510] ¹⁰⁾ flammarii] Flammeus .i. vestis vel tegmen quo capita

⁸⁾ *Mordicus* codd. Palatini Plauti, scribae, ut videtur, per errorem.

⁹⁾ Nam syllaba *de* in marg. apposita ad correcturam vocis *plorabundus* in vocem *venit* deerrasse potest. Allitteratio sane lectioni *plorabundus* favet.

¹⁰⁾ In Nonii exemplari hic versus post v. 521 stetisse videtur.

Aul.

matronae tegunt. violarii] Violacia vestis, a violae colore.

[514]¹¹⁾ molocinarii] institores molocini coloris.

[517] cedunt] incedunt.

[519] limbolarii] Limbus .i. muliebre vestimentum, quod purpuram in imo habet.

[521] crocotarii] Crocota .i. crocei coloris vestis.

[525] ubi nugivendis res soluta est omnibus (*nugigerulis* P)]
Nugivendis .i. omnibus iis qui aliquid mulieribus vendunt; nam omnia, quibus matronae utuntur, nugas voluit Plautus appellari.

[527] putatur] colligitur, confertur.

535 mactant] malo adficiunt.

[537] edi] (?) Edi non solum cibus gutture, sed et vox auri-
bus potest.

[562] beluam] Beluam indifferenter posuerunt veteres.

[563] curio] curiosus.

[564] qui(a) ossa ac pellis tenos (*leg. totust?*), ita (cura) macet.

[567] caedendum] inmolandum. conduxi] emi.

575 deponat] alienet.

[587] facinus] factum.

[589] nam qui eri ex sententia servire servus postulat (*ero* P)]
Postulat .i. vult.

[590] capessere] perficere.

[622] faciam] Facere .i. rem divinam religionibus exhibere.
fideliam] Samium vas ad usus plurimos.

[624—5] cantat . . groccibat] Cantat, inproprie; nam groccchitus est propria corvorum vox.

[640] non equidem ego quavoluptate (*leg. quicquam a te*) sumsi
nec tetigi (*non hercle equidem quicquam s. P*)] Sumere
.i. tollere.

[651] mitto] omitto.

[657] habet] tenet.

[667] sublevit] inludit et pro ridiculo habuit; tractum a genere
ludi, quo dormientibus ora pinguntur.

674 creber (*leg. crebro?*) salictu (*leg.-to?*) oppletus. ibi su-

¹¹⁾ Vel „514“, sine uncinis.

Aul.

mam locum] eligam. Lucilius Sat. lib. III: 'et spatium curando corpore honestum Sumemus'.

[682] iuxta] similiter.

[690] advorsum] apud.

691 perii, mea nutrix! obsecro! uterum dolet! (*obs. te u. P*)

Uterum gen. neutr.

[701—2] Pici divitiis qui aureos montes colunt
eos solus supero (*Picis . . ego sol. P*) Picos veteres
esse voluerunt quos Graeci grypas appellant.

[703] mendicabula] Mendicabulum pro mendicatione.

[708] ubi ille abiit, ego me duco † serium † de arbore (*deorsum duco P*) Ducere .i. dimittere, descendere.

? [732] maestitudo] pro maestitia.

748 luci] gen. masc.

[775] adeo cuiumst indipisces neque furem excipies (*ab eo P*)
Indipiscere .i. petere, usurpare. Excipere .i. excusare
vel celare.

[784] exornatis] Exornare .i. ornare, ut extruere .i. instruere.
(?) Verg. Aen. lib. IV: 'pulcrumque uxoris urbem
Extruis'.

[798] cape] accipe.

[fr. I] strophiiis (?) Strophium .i. fascea brevis quae virginalem horrorem cohibet papillarum.

fr. III ¹²) scrobes] gen. masc.

[fr. IV] diu] pro die.

fr. V hallec] gen. neut.

[fr. VII] sublegam] Legere .i. subripere.

Bacch.

fr. I modicum] moderatum et cum modo.

fr. II saevitudo] pro saevitia.

fr. X limares] coniungeres.

fr. XI limaces] quod adterant et consumant.

fr. XII suavitudo] pro suavitas.

fr. XIV Cupidon . . anne Amor] Cupido inconsideratae est necessitatis, amor iudicii.

fr. XVII exercitos] fatigatos; dictum ab exercitio.

fr. XVIII excantare] excludere.

¹²) Vel '[fr. III]'.

Bacch.

679 praesagitur] pro praesagit.

792—3 nunc ab transenna turdus lumbricum petit (*tr. hic tu. P*)] Tenu*s* .i. laqueus; dictus a tendicula.

Cist.

? 37 pelices] Pelex, quasi pallex, a *παλλῶν*. Vel (a pelli-
ciendo), vana compositio hominis.

304 ravim] raucitatem.

305 altili] non solum pingui, ab alendo, verum etiam opu-
lento.331 meretricem . . . prostibuli] Menetrix honestioris loci est
et quaestus; nam menetrices a manendo dictae sunt,
quod copiam sui tantummodo noctu facerent; prosti-
bula, quod ante stabulum starent quaestus diurni et
nocturni causa.

341 bonum] pro bono.

379 cursuram] pro cursum.

381 officium] pro officii.

382 ventus] odor.

541 exculpsi] extorsi. Ita extundere .i. extorquere. Afranius
Epistula: 'itaque adeo extundo, ex officio; datur mihi
custodiendus'.657 conquiniscam] Conquiniscere et ocquiniscere inclinari sig-
nificat.

Cas.

129 reddibo] reddam.

167 calvitur] frustratur; tractum a calvis mimicis quod sint
omnibus frustratui. (?) Pacuvius Medo: 'sentio, pater,
te vocis calvi similitudine'. et 'set quid conspicio?
num me lactans calvitur Aetas?'

242 lustra] (?) lupanari.

267 friguttis] frigus .i. sussilis cum sono vel erigeris et ex-
citaris; quod quaecumque friguntur vel frigent nimio
calore vel frigore, cum sono sussiliunt.399 deliquerit] Liquidum .i. molle et fluxum. Plautus in
Milite: 'liquidiusculusque ero quam ventus est favo-
nius'. (?) Ita conliquere. Varro Divinarum Rerum
lib. III: 'Lucius Scipio cum aurum factum haberet
in cista viminea, fulmine ita est ictus, ut cista esset

Cas.

integra, aurum conliquisset'. Idem de Proprietate Scriptorum: 'quod aes aut quid aliud eius generis fervefactum conliquisset et informe esset infusum'. (??) Et liquens. Verg. Aen. lib. I: 'aut cum liquentia mella Stipant'.

Capt.

- 84 rurant] pro rusticantur.
 135 ossa atque pellis sum miser macritudine (*misera* P)] Macritudine pro macie.
 164 milites opus sunt] pro militibus opus est.
 426 laudo] nomino. (?) Verg. Georg. III: 'aut inlaudati nescit Busiridis aras'; id est nec nominandi.
 569 vanitudine] pro vanitate.
 640 deartuatus] quasi per artus concisus.
 655 putamina] non solum arborum, verum omnium rerum purgamenta; nam quidquid ex quacumque re proicitur, putamen appellatur.
 661—3 sartor] non solum a sarciendo, verum etiam a sariendo.
 672—3 deartuasti dilaceravisti atque opes confecisti (*delacera-
visti deartuavistique opes* P)] Deart. etc. (cf. ad v. 640).
 690 perit (-iit) at non interit] Perire levior res est et habet inventionis (*leg. innovationis?*) spem et non omnium rerum finem.
 717—8 recens captum hominem, nuperum, novicium (*nuper* [leg. *nuperum*] et *nov.* P)] Nuperum pro recenti; ab eo quod est nuper, id est ante non multum temporis.
 762 potitus hostis est (*leg. hostiumst?*) (*hostium est* P)] Gen. pro abl.
 764—5 neminis me miseret, nam mei miseret neminem¹³) (*nemini Miserere certum est quia mei m. n.* P) Neminis pro nullius.
 769 opimitates] ab opimo.
 796 catapulta] iaculum celer vel sagitta. (?) Pacuvius Paulo: 'ut sole orescit cerea castra crebro catapulta inpulit'.
 832 prius quam pulsando assulatim foribus exitium dabo (*ex. adfero* P)] Assulatim, ut minutatim.

¹³ Vide ne sic versus scripti fuerint in Nonii exemplari: sequere hac. redducam te ubi fuisti, neminis, Neminis me miseret, nam mei miseret neminem.

Capt.

855 pro victi quotidiani ventrem ad me adferas (*leg.* proin tu
tui q. v. v. ad me?)] Victi pro victus.

874 celoce] navigio brevi, dicto a celeritudine.

999 Acherons] gen. fem.

1009 exigo] ago.

Cure.

3 Cupido . . Amor] Cupido etc. (cf. ad Bacch. fr. XIV).
(?) Afranius in Omine: 'amabit sapiens, cupient ceteri'.

101 nautea] aqua de coriis.

128 avariter] pro avare.

228 praesepim] gen. fem.

296 datatim] invicem dando.

319 lactibus] intestinis.

367 pane] gen. neut.

463 halophantam aut (*leg.* an?) sycophantam magis esse di-
cam (*s. hunc m. hoc e. [leg. s. hunc m. e.] P*)] Halo-
phantam aut (*leg.* ut?) sycophantam, hominum genus
nequam, quod ob suenda mendacia miserrima mercede
conducitur.

613 tricas] Tricae sunt inpedimenta et inplicationes, dictae
quasi tricae, quod pullos gallinaceos involvant et inpe-
diant capilli pedibus implicati.

691—2 catello] gen. neut.; a catulis diminutivo.

Epid.

65 deagitur (*leg.* deagetur) corium de tergo meo (*detegetur*,
[? *leg.* *deegetur*] P.)] Degere .i. detrahere.

138 mentis] pro mente.

152 extricabor] Tricae etc. (cf. ad Cure. 613).

187 iam ego me convortam in irudinem atque horum (*leg.*
eorum?) exorbebo sanguinem (*exsugebo* ¹⁴) P] Exorbebo
pro exsorbeam.

188 senati] pro senatus.

223 regillam] vestem diminutive a regia dictam, id est basilicam.

224 inpluiata (*leg.* -tam), ut istae faciunt vestimentis nomina
(A: *istaec facimus* P ut vid.)] Inpluviatus color, quasi
si fumato stillicidio inplutus, qui est Mutinensis quem
nunc dicimus.

¹⁴) Nonius alio loco (479 M. 19 s. l. Exugebo) citat hunc versum
ex glossario quodam cum hac lectione.

pid.

30 rallam] a raritate. caesicium] purum et candidum; a caedendo, quod ita ad candorem perveniat vel quod oras circumcisas habeat.

31 indusiatam] Indusium est vestimentum quod corpori intra plurimas vestes adhaeret, quasi intusium.

patagiatam] Patagium .i. aureus clavus qui pretiosis vestibus inmitti solet. caltulam aut crocotulam] utrumque a generibus florum translatum, a calta et a croco. (?) Vergilius in Bucolicis: 'pinguia (*leg.* mollia?) luteola pingit vaccinia calta'.

32 supparum] linteum femorale usque ad talos pendens, dictum quod subtus appareat. ricam] quod nos sudarium dicimus. (?) Serenus Opusculorum lib. I: 'aut zonulam aut ricam aut acum'. exoticum] peregrinum.

33 cumatile aut plumatile, cerinum aut gelinum (*leg.* gerinum) (*carinum aut AP*)] Cumatile (?) .i. aut marinum aut caeruleum; a graeco tractum, quasi fluctuum simile; fluctus enim graece *χόματς* dicuntur. Plumatile .i. aut clavatum aut ex plumis factum. Cerinum, a cerae colore.

298 occupatum] detentum.

559 cedo manum. accipe aerumnarum (*leg.* -nosam?) et miseriarum compotem] Compotem in malam partem positum est.

582 egurgitem] exauriam.

609 caperrat] rugis frontem contrahit et asperat; tractum a caprorum frontibus crispis. severitudine] pro severitate.

Merc.

? 205 guttatim] ?

574 anima] (?) alitu oris et odore.

854 Cupido] gen. masc., deus. (?) Cupidinem cum fem. gen. dicimus, cupiditatem significamus. Verg.: 'quae lucis miseris tam dira cupido?'

859 neque ulla mihi (?) *leg.* mihi ulla) obstat amnis nec mons atque adeo mare (*obsistet . . neque adeo P*)] Amnis gen. fem.

? 929 itiner] pro iter.

Most.

12 comes] pro comedis.

108—110 reddere] reponere.

Mil.

? 74 ibus] pro iis. Titinius Gemina: 'eu! ecastor, si sitis moratae ambae ibus prout ego moribus!'

? 397 dorsus] gen. masc.

423—4 vagas] pro vagaris.

627—8 quid ais tu? tam tibi ego videor oppido Acherunticus? (*tu itane* P)] Capularis .i. capulo proximus.

631—2 indoles] Indolem adulescentium tantum consuetudo dicit, quasi novae subolis (indoles autem est clementum). Veteres autem senum dixerunt. emussitata] (cf. ad Men. 50).

? 665 (cf. ad Cas. 399).

668 cinaedus] Cinaedi etc. (cf. ad Aul. 422).

676 virtute] auxilio.

677 hilaritudine] pro hilaritate.

728 virtute] merito et dignitate.

835 gutturem] gen. masc.

927 ludificata ero] pro (ludificavero).

990 venaturam] pro venatum.

1078 mille annorum . . vivunt] pro mille annis vivunt.

1171 opulentitatem] pro opulentiam.

1179 ferrugineum] ferri similem esse volunt. Vere autem ferrugineus color caeruleus est. Verg. Georg. lib. IV: 'et ferrugineos hyacinthos'.

1180 id conexum in umero laevo, expapillato brachio (*expalliolato* ut vid. A: *exafillato* P)] Expapillato brachio, quasque ad papillam renudato.

1322—3 ferocior] Ferox .i. cordatus vel facetus.

1390 forma est ferox] Ferox sum illa re .i. illa re sum adrogans

1407 dispennite] expandite; a pennis et volatu avium.

1424 mitis] maturus. (?) Verg. in Bucolicis: 'sunt nobis mitia poma'.

Men.

19—21 mater] nutrix. Verg. lib. VIII: 'geminos huic ubera circum Ludere pendentis pueros et lambere matrem Inpavidos'. Genetrix semper quae genuerit nuncupatur

45 nomen] pro nominis.

50 examussim] examine ad regulam vel coagmentum; es enim amussis regula fabrorum, quam architecti, cum

Men.

opus probant, rubrica inlinunt. Plautus Amphitryone: 'si vera haec loquitur, haec amussim (*leg. examussim*?) est optima'. Idem Milite: 'inest in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles'; id est, examinata. (?) Quidam 'amussim' esse dicunt non tacite, quod muttire dicitur loqui et mutus onomatopoeia est incertae vocis, quasi mugitus.

85 lima] (cf. ad Bacch. fr. XI).

98 non alit verum educat] Alere est victu temporali sustentare, educare autem ad satietatem perpetuam educere.

168 nam ex isto(c) loco spurcatur nasum odore inluti[bi]li (*inlucido* [*leg. inlutili*] P) Spurcum .i. fetidum.

223 munus] pro munere.

359 meret] pro meretur.

?? 469 phrygionem]?

707 meret] pro meretur.

778 velitati] (?) Velitatio .i. levis contentio; dicta ex congressione velitum.

?925—6 crepant] sonant.

1038 reddibo] pro reddam.

Pers.

104 focula] nutrimenta; unde et foculare dicitur, ut fovere.

169 barda] ingenio tarda; nam Graeci βαρδεις tardos dicebant.

Homerus Iliados XXIII:

βάρδισταί μὲν γὰρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι,
ἥμιστος δ' ἦν αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἄρμ' ἐν ἄγωνι.

255 amiciter] pro amice.

305 plus calleo quam aprunum callum callet (*magis c. AP*)

Calleo, a callositate.

346 modice] Modicum etc. (cf. ad Bacch. fr. I).

390 deum . . meum] pro deorum, meorum.

408 inlex] qui sine lege vivat.

421 lurco] a lurchando. Lurchare est cum aviditate cibum sumere. Lucilius Sat. lib. II: 'nam quid Moetino subiectoque huic opu' signo, Ut lurcaretur lardum et carnaria partim Conficeret?' Pomponius Syris: 'Lapatium nullum utebatur; lardum lurchabat libens'.

Pers.

494 *lucrum*] gen. masc.¹⁵).689 *auspicavi*] pro *auspicatus sum*.

Pseud.

10 *lavis*] pro *lavas*. (?) Verg. Georg. lib. III: 'lavit ater vulnere sanguis'. Idem Aen. lib. X:) 'lavit improba teter Ora cruor'.68 *horridularum*] *Horrendum* .i. taetrum et vitabile. Verg. Aen. lib. III: 'concilium horrendum'. *Horridum* plerumque exstans et prominens et erectum. Verg. Aen. lib. IV: 'et glacie riget horrida barba'.154 *tergum*] ?183 *vino*] pro *vini*.184 *siccus*] *sobrius*.281—2 *puDET . . piget*] *Pudere verecundiae est, pigere paenitentiae*.319 *lactibus*] *intestinis*.572 *cum concenturio in corde sycophantias* (*dum* P, A n. l.))
Concenturiare .i. colligere, dictum a *centuriis* quae ad suffragia conveniebant.674 *copi*] pro *copioso*.738 *manuleatam tunicam habere hominem addecet* (A: *decet* [*? leg. addecet*] P) *Tunicam* .i. vestimentum sine manicis. Idcirco *manuleatam* addidit, ne inproprie uteretur.762—3 *liquido*] *prospero*.864 *si conquiniscet istic, ceveto simul* (i. *conquiniscito* A: i. *conquiniscito simul* P)¹⁶).1107 *lustrantur*] *scortantur*; a *lustris*.1300—1 *suavis ructus mihi est. sic sine, Simo[n]* (A: *sic sine modo* [*? leg. Simo*] P) *Ructus*] a *ructando* dictus.

Poen.

49 *finitor*] *Finitores* dicebantur, quos nunc *agrimensores* dicimus; dicti quod *finis* dividerent.88—90 *sacerrimo*] *Sacrum* .i. *scelestum* et *detestabile* (ita et *consecratum*). Afranius *Fratriis*: 'o *sacrum* *scurram* et *malum*'.¹⁵) Non equidem credo Plautum *lucrū* *facias* adhibuisse. Immo videtur in Nonii exemplari corruptela *pergrandem* pro *pergrande* inuisse.¹⁶) Hanc lectionem Palatinam ex illis duabus conflata esse satis constat. In proarchetypo Palatino fuit *ceveto simul*.
conquiniscito

Poen.

139 corios] gen. masc.

235—6 ut aegre (*leg. vix aegreque*) amatorculos invenimus]
Munditer pro munde.312 passa] Passum .i. rugosum vel siccum [Plautus Stich: 'in
portum vento secundo, velo passo pervenit'; id est, la-
xo et rugoso]; unde et uva passa dicta est, quod sit
rugis implicata.

335 saeviter] pro saeve.

489 sacrificem . . litem] Sacrificare est veniam petere; litare
est propitiare et votum inpetrare. Verg. Aen. lib. IV:
'tu modo posce deos veniam sacrisque litatis'.

500 extollo] Tollere .i. differre.

507 corbitae] Corbita .i. genus navigii tardum et grande.

543 celocem] Celox etc. (cf. ad Asin. 258) corbitam] Cor-
bita etc. (cf. ad v. 507 supr.).

578 callere] a callositate.

791—3 perspisso] (?) Spissum .i. tardum.

855 sufferas] dedas.

907 incitas] (?) Incitas dicitur egestas.

908 calcem] gen. masc.

970 sorditudinem] pro sordem.

Rud.

264—5 maestiter] pro maeste.

377 capillum promittam optimum est incipiamque (? *leg. oc-
cipiamque*) ariolari (*occipiamque P*)] Promittam .i. ad
magnitudinem nutriam.659 elidere] excludere. Vergilius lib. VIII: 'elisos oculos et
siccum sanguine guttur'.

910 horiae] naviculae piscatoriae.

?? 942 pecu] Non solum quadrupes animal, verum omnia ani-
malia pecudes dicuntur. Livius Aegistho: 'tum autem
lascivum Nerei simum pecus'. Verg. Georg. lib. IV de
apibus: 'et pecudum custodia sollers'.

1020 horia] (cf. ad v. 910).

? 1038 praesepis] gen. fem.

Stich.

241 disertim] plane.

272—3 exanclavit] exaurivit.

Stich.

348—9 ut operas araneorum tergam et texturam inprobem
(*leg.* -bam?) (*ut operam omnem ar. perdam AP*)] Ar-
aneorum] gen. masc.

366—8 cercyrum] navem Asianam pergrandem.

502 auspicavi] pro auspicatus sum.

? 691 ampliter] Lucilius lib. XIII: 'nam sumptibus magnis
Exstructam ampliter atque (apte) cum accumbimus men-
sam'. Pomponius Herede Petitore: 'heus aptate, pueri,
munde atque ampliter convivium'.

723 labeas] gen. fem.

760 cinaedicam] Cinaedus etc. (cf. ad Aul. 422).

Trin.

9 munus] pro munere.

?? 166—8 aedis venalis hasce inscripsit litteris (*inscribit P*)]
Dies] acc. cas. .i. iuges dies.

197 iuxta] similiter.

249 comest] pro comedit. sumti] pro sumptus.

250—1 vestispici (*leg.* -ca?), unctor, auri custos (*vestispica A:*
vestiplicae [leg. -ca?] P)] Vestispici appellabantur ve-
stium custodes servi, quod frequenti diligentia vestis
inspiciant.

332 mercatura] pro mercatu.

345 pudere quam pigere] Pudere etc. (cf. ad Pseud. 281).

467 factiones] (?) Factio .i. opulentia, abundantia et nobilitas.

545 Campans] pro Campanum.

576 fortunabunt] prosperabunt.

693 te honestet et me conlutulet, si sine dote duxeris (*te h.*
me conlutulentet [leg. *conlutulet?*] si P)] Conlutulet .i.
dedecoret.

839 cum hisce aerumnis deluctavi (*quibus aer. AP*)] Deluctavi
pro deluctatus sum.

873 albitudinem] pro alborem.

1060 saeviter] pro saeve.

1090 hoc aetate] gen. masc.

1133 fortem] divitem et copiosam.

1135 occupavit] invenit.

Truc.

137 rebus] pro res.

ruc.

38—9 expedibo] pro expediā.

95 partionis] pro partus.

68 catulos] Catuli non solum canum diminutive, verum omnium animalium appellantur. Verg. Georg. lib. III: 'tempore non alio catulorum oblita leaena'. Et alio loco de serpente: 'cum positus novus exuviis nitidusque iuventa Volvitur aut catulos tectis aut ova relinquens'.

97—8 compressu] Compressus cum virgine admissus dicitur. Plautus etiam coitum cum meretrice compressum dici vult.

66—7 subpilo] involo vel rapio; a pilorum raptu; unde et furtum passi compilari dicuntur.

33 temeto] vino; (?) quod attemptet.

id.

r. IX luctavimus] pro luctatid sumus.

? fr. XVI expalpabitur] pro expalpabit, quod est extorquebit.

Ceterae¹⁷⁾ citationes Plautinae, ni fallor, omnes, quas apud Nonium invenies, non a fabulis ipsis sed aliunde haustae sunt, t ideo multo minore sunt fide dignae. Interdum enim in nomine fabulae peccatum est, ut:

18 M. 22 'Mercatore' pro 'Casina',

aepius verba ex memoria prave reddita sunt, ut:

479 M. 21 (ex glossario) 'corpora' pro 'dexterās'¹⁸⁾

308 M. 12 (ex schol. marg. in Afran. Priv. 245 R.) 'nam quid istud' pro 'quid istuc tam'¹⁹⁾.

Alia exempla alibi ('Non. Marc.' p. 106 n.; Class. Rev. XVI, 8) protuli.

Me igitur iudice vix dignae sunt quae memorentur discre-

¹⁷⁾ Earum fontes ex catalogis in libello meo ('Non. Marc.' pp. 0—35, 37—78, 82—88) invenire poteris. Hic tamen fortasse non supervacaneum erit pauca planius explicare. Scito igitur versum Aul. 67 a Nonio ex scholio marginali in exemplari suo Lucilii haustum ideri' Men. 195 (neglegentem sine dubio citationem) ex libro quodam 'e Adverbiis' Men. 758 ex glossographo vel grammatico (item Merc. 05, 833), Mil. 1190 (q. v.) ex scholio in Accium. Trin. 720 unde hauserit nescio; certe non ex suo exemplari fabularum Plautinarum. De Men. 94 cf. infra.

¹⁸⁾ Hic versus (Aul. 116) recte datur in p. 476 M. 17, ubi Nonius um ipsius exemplar adhibet.

¹⁹⁾ Recte in p. 7 M. 10, suo exemplari usus, versum (Cas. 267) exhibet Nonius.

pantes lectiones eiusmodi (cf. Men. 117, Most. 226, Rud. 938, Trin. 410, Truc. 234), neque cum L. Muellero antiquam lectionem in neglegenti apud Nonium citatione Rud. 726 *argento arido* agnosco. Fateor tamen me invitum abicere illud *accessit* Pers. 347 (cf. 'Non. Marc.' p. 103); neque negari potest singula vocabula²⁰), quae grammatici, glossographi, scholiastae apud Nonium nominatim testantur, fere semper accipienda, ut illud *exugebo* Epid. 187 (cf. supra), *congregias* (? *leg. -am*) Epid. 543; neque tamen illud *simplicitus* Merc. 14, quippe quod sine dubio ex corruptela in Plauti exemplari a scholiasta Varronis Menipp. adhibito ortum sit. Etiam eae citationes, quae ex Varronis²¹) scriptis provenerunt, maioris aestimandae, ut Aul. 401 (530 M. 24, ex Varr. V. P. R. I):

tu istum gallum, si sapis, Glabriorem reddes mihi quam
vulsus lydiust.

Pseud. 551 (551 M. 7, ex Varr. Anthropol.):

murinam, passum, defrutum.

ad S. Andreae Scotorum.

W. M. Lindsay.

²⁰) Plus igitur momenti habet in Bacch. 376—7 *adfectas* quam *dispoliabula*, in Trin. 720 *fulmentas* quam *subponi*.

²¹) Ex scholio marginali in Varr. Cat. 18, non ex Varrone ipso videtur Nonius citationem hausisse versus Plautini, Men. 94: ea enim fere lenta vincla sunt escaria (*ita istaec nimis lenta* P).